

ROLF SCHREINER:

Børge fra Danmark

Han blei født i ein jødisk familie i København den 3. januar 1909, og han fekk navnet Børge Rosenbaum. Han tog sin uddannelse ved Musikkonservatoriet i København, men han gjekk aldri den veien at han endte opp som seriøs klassisk musiker. Han blei derimod ein særdeles munter musikalsk udøver, og han debuterte i 1927 på Tivoli som hyggepianist.

Udøve på 1930-talet va Børge med i flerne danske filmer og revyer, og han gjorde stor suksess som pratende pianist. Men så kom andre verdenskrig – og tyskerne – te Danmark, og itte at danske nazister blei for nærgåandes, rømte Børge via Sverige te USA. Her lærte han engelsk ved å gå møje på kino. På lerretet fekk han òg se mange amerikanske komikere utfolda seg – te stor inspirasjon og glede. Børge blei amerikansk statsborger i 1947, og han tog navnet Victor Borge.

På 1950-talet fekk Victor Borge sitt store gjennombrudd som radioartist, og itte kvært blei han berømt for sine høyst spesielle one-man-show på scener i Las Vegas og på Broadway. Han turnerte øve heile verden og sto på scenen nesten heilt te han døde den 23. desember 2000 i Greenwich, Connecticut.

Victor Borge fant faktisk opp ein heilt egen måte å underholda folk på – han kombinerte klassisk musikk med moderne svisker og kjappe replikker. Showene hans kunne virka som om de va improvisert, men der lå nok møje planlegging bag kvært nummer.

Et typisk Victor Borge-show va alltid sentrert rundt et flygel. Samen med musikken kom Borges finurlige understatement-monolog og karakteristiske faste ”stunts” – som å falla av pianokrakken. Borge va ein meget dyktig musiker, men han spelte aldri et klassisk musikkstykke ferdig eller korrekt. Et typisk nummer kunne starta med at han begynte å spela et klassisk musikkverk – for eksempel Måneskinssonaten eller Til Elise av Beethoven – for så gradvis å gli øve i ein populærmelodi – for eksempel Happy Birthday To You. Og itte på unnskyldte Borge seg med å ha fått uddelt feil noteark.

Et nummer Borge blei kjent for, hette Fonetsik tegnsetting. Det vil sei at i teksten han fremførte, blei komma, punktum, kolon, udropstegn og spørsmålstegn erstatta av lyder. Det blei ganske kaotisk, for å sei det mildt – særlig når Borge konstruerte setningar kor diverse tegn kom itte kverandre. Dette nummeret opptådte han med for første gang i Bellevue Teatrets sommershow i København allerede i 1937, men seinare hadde han stor suksess med de fonetiske tegnene både i USA og rundt om i verden.

Her e et knippe såkalte one-linere fra Borges munn:

Julenissen har rett: Besøk folk bare én gang i året.

Jeg skal spille dette stykket med begge hendene, så jeg blir litt fortere ferdig.

Jeg vil gjerne få takke mine foreldre som har gjort denne kvelden mulig. Og mine barn, som har gjort den nødvendig.

Dette uret er helt vanntett – det har aldri kommet en dråpe vann ut av det.

Jeg spiller vanligvis ikke på oppfordring. Med mindre jeg blir spurt om det.

Ein gang for mange år siden såg eg Victor Borge på NRK TV, der han fortalte om ein fyr i USA så va ein form for oppfinnar, og i denne historien hadde maen et mål om å finna opp ein nye type brus. Han raska samen någe så smakte av frukt og bær i ein eller aen form for blanding med sukker, vann og kullsyre – og så tog han turen te nærmaste mineralvannfabrikk for å presentera resultatet.

– Denne brusen har eg kalt for One Up, sa maen. – Nå må dåkker smaga – eg tror dåkker komme te å bli begeistra.

Men de bolde herrer på smakslaboratoriet i brusfabrikken va ikkje heilt enige. – Denne brusen e for søde, sa de.

Maen dro hjem, gjorde någen forandringer og reduserte suktermengden. Så dro han tebage te fabrikk. – Denne brusen har eg kalt for Two Up, sa han te de så sko smaga. Det gjekk ikkje bra nå heller – maen fekk klar beskjed om at brusen va for bitter.

Men vår venn ga ikkje opp – han dro hjem for å prøva igjen. Litt merr appelsin og sitron, kanskje?

Då han kom te brusfabrikken for tredje gang, fortalte han at denne nye varianten hette Three Up, og at han håpte at denne oppskriften ville føra te tusenvis av nye brusflasker. Men nei – nå va brusen litt for sure.

Maen gjekk hjem og forandra litt på ingrediensene, og så va det nye tur te fabrikk. – Denne varianten har eg kalt for Four Up, fortalte han. Men juryen va ikkje imponerte. Maen fekk klar beskjed om at brusen ikkje va goe nok for masseproduksjon.

Og då han kom med brusen han kalte for Five Up, fekk han den same negative beskjeden.

Då la maen all sin energi og entusiasme inn i et nytt forsøk. Han eksperimenterte med diverse blandinger, og blei te slutt veldig fornøyd. Nå hadde han ein brus så smakte herligt – det måtte vel de på fabrikk. Vær enige i?

– Denne brusen har eg kalt for Six Up, sa maen då han spent og forventningsfull presenterte sitt nyeste produkt. Glass blei skjenkt opp, brusen blei smakt på av diverse kresne ganer, og de på fabrikk. Vær enige i? – Beklage, men denne brusen e ikkje gode nok, sa de.

Då ga maen opp, og han gjekk hjem og hengde seg. Synd – han sko ha visst kor nær han va.